

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΚΟΡΡΕ

Τακτικού καθηγητού της 'Αρχαίας 'Ελληνικής Φιλολογίας

HANS HERTER¹

Διαπρεπή έρευνήτην τής έλληνικής αρχαιότητος έχομεν έν μέσφ ήμών σήμερον, τόν καθηγητήν τής κλασσικής φιλολογίας έν τῷ Πανεπιστημίφ τής Βόννης κ. Hans Herter. Αισθάνομαι δέ ιδιαιτέρην τιμήν, διότι εις έμέ έλαχεν ό κλήρος νά παρουσιάσω εις ύμās τόν έξαιρέτον έπιστήμονα καί πολύτιμον τής χώρας ήμών φίλον.

Ό καθηγητής Herter ανέπτυχθη έπιστημονικώς έν σπουδαίφ πνευματικῷ περιβάλλοντι καί νεώτατος, ήδη από τών Γυμνασιακῶν θρανίων, έμυήθη τόν κόσμον τών ανθρωπιστικῶν σπουδῶν. Έκτοτε ό βίος αὐτοῦ ήτο όλος αφιερωμένος εις τήν έρευναν τής έλληνικής αρχαιότητος, τής αρχαίας 'Ελληνικής Φιλολογίας.

Φοιτητής ήκουσεν έν Βόννη τών καθηγητῶν Brinkmann, Cichorius, Elter καί Winter, καί εκεί ανηγορεύθη διδάτωρ τής κλασσικής φιλολογίας ύποβαλόν διατριβήν, ής θέμα ήτο < ό Πρίαπος >.

Έν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίφ εξέλέγη τῷ 1927 ύφηγητής διά τής μελέτης Artemis hymnos des Kallimachos.

Έκλήθη έν συνεχείᾳ εις τό Πανεπιστήμιον τής Τυβίγγης, ὅθεν μετεκλήθη τῷ 1938 εις τήν τροφόν αὐτοῦ φιλοσοφικὴν Σχολήν τοῦ Πανεπιστημίου τής Βόννης, εις τήν έδραν τής Κλασσικής Φιλολογίας, ήν κατέχει μέχρι σήμερον.

Πλείστα ευρωπαϊκά έπιστημονικά ιδρύματα έτίμησαν μέχρι τοῦδε τόν καθηγητήν Herter, μεταξύ δέ αὐτῶν καί ή 'Ακαδημία τής Βιέννης, ήτις εξέλεξεν αὐτόν μέλος αὐτής.

Δέν είναι εύχερες έν τῷ περιορισμένφ χρόνφ μιᾶς εισηγητικῆς ὀλιγολέπτου ομιλίας, νά αναπτυχθῇ τό ευρύ καί εις θέματα καί εις πρωτοτυπίαν έργον τοῦ Hans Herter.

Τοῦτο χαρακτηρίζεται υπό μεγάλης κριτικῆς εϋσυνειδησίας καί βαθείας γνώσεως κειμένων, προσώπων καί ιδεῶν τής έλληνικής αρχαιότητος.

Η μεθοδολογία τοῦ Herter είναι προσωπική καί ασφαλής. Η έπικοινωνία αὐτοῦ πρὸς τās αρχαίας πηγάς είναι τολμηρά καί έν πολλοῖς καινοτόμος. Τόλμη καί φαντασία επίσης χαρακτηρίζουν τήν απεικόνισιν καί ερμηνείαν τοῦ ιστορικοῦ περιβάλλοντος έντός τοῦ ὁποίου γεννᾶται τό έργον τοῦ λόγου.

Είναι δέ αριστοτεχνική ή έπισήμανσις καί περιγραφή τών ὀδῶν διά τών ὁποίων διήλθε καί τών θεμελιωδῶν έννοιῶν καί ιδεῶν, αἱ ὁποιαί επέδρασαν καί διά τών ὁποίων ανέπτυχθη ό πνευματικός καί ιστορικός βίος τών 'Ελλήνων. Από τής απόψεως ταύτης ήτο άκρως επιτυχής ή εις αὐτόν ανάθεσις τής συνεχίσεως τής μνημειώδους έλληνικής γραμματολογίας τοῦ Schmid. Τό γεγονός τοῦτο ύπεδέχθησαν ένθου-

1. Εισηγήσις περὶ τής έπιστημονικῆς δράσεως τοῦ κ. H. Herter κατά τήν τελετήν τής αναγορεύσεως του εις έπίτιμον διδάτορα τήν 10ην Δεκεμβρίου 1962.

σιωδώς πάντες οἱ ἐπιστημονικῶς ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γραμματεῖαν.

Τεκμηρίον, ἐξ ἄλλου, τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς πρωτοτύπου χρησιμοποίησεως τοῦ ἀρχαίου γραμματολογικοῦ ὕλικου ἀποτελοῦν αἱ γνωσταὶ περὶ τὸν Θησέα, τὸν Ἴωνα καὶ τὸν Ἀθηναῖον, μελέται αὐτοῦ, ἐν αἷς κατὰ τρόπον τοῖμυρὸν καὶ ὑποδειγματικὸν ἐρευνᾶται ἡ γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἀρχαίου σχετικῆς μύθου ἐντὸς ἱστορικοῦ ἐδάφους.

Θέλομεν ἐπίσης νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐνασχόλησίν του περὶ τὰ πλατωνικά προβλήματα. Ὁ ἴδιος ἔχει ἐπανειλημμένως διακηρύξει ὅτι αἰσθάνεται βαθεῖαν ἐσωτερικὴν ροπὴν πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὸ ἔργον τοῦ κορυφαίου ἰδεαλιστοῦ. Ἀναμφιβόλως αἱ περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὰ προβλήματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς παραδόσεώς της ἔρευναι τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ, ἀποτελοῦν σημαντικωτάτην συμβολήν, ἡ ὁποία καὶ θὰ ἐπηρεάσῃ τὴν σχετικὴν, πλουσίαν πάντοτε, φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν κίνησιν.

Ἐνότητα, βαθεῖαν ἐνότητα διαπιστώνει ἡ ἔρευνα τοῦ Herter μεταξὺ πνευματικοῦ ἔργου καὶ ἀρχαίου βίου, ἰδεῶν καὶ ἱστορίας, ποιήσεως καὶ ὑπάρξεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἰς τὸ ἔργον του ἀναβιοῖ ἡ παλαιὰ σύνθεσις τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν: « πνευματικὰ ἱστορικῶς, ἱστορικὰ πνευματικῶς ».

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Ἐσχάτως ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἠκούσαμεν διαπρεπῶν ὁμιλητῶν. Ἀναφέρομαι εἰς τὸν Arnold Toynbee, εἰς τὸν Steven Runciman, τὸν Louis Robert καὶ τὸν Manuel Galiano.

Ἀπαντες φιλοξενούμενοι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐξεπροσώπων διαφόρους τομεις τῆς ἐπιστήμης. Σημεῖον κοινόν, χαρακτηρίζον τὸ ἔργον τῶν τεσσάρων προαναφερθέντων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, εἶναι τὸ ὅτι τοῦτο περιστρέφεται περὶ τὸν Ἑλληνισμόν, τὰς διαφόρους ἱστορικὰς φάσεις αὐτοῦ καὶ τὰ μεγάλα δημιουργήματα τοῦ πνευματικοῦ βίου αὐτοῦ.

Ἐκ τούτου συνάγεται, ἐπιθυμῶ δὲ νὰ τονισθῇ, τοῦτο: ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἀποτελῇ σημεῖον συναντήσεως ὅλων τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης, μόνιμον πηγὴν ἐμπνεύσεων καὶ διαρκῆ ἀφετηρίαν τῶν ἱστορικῶν της κατευθύνσεων.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τοῦλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Εὐρώπην, δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸν περίφημον λόγον τοῦ Ranke. Εἶχεν εἰπεῖ ὁ μέγας ἱστορικός: « Ὅλαι αἱ ἐποχαὶ ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τῶν Ἑθόν ». Ἄς ἐπιτραπῇ νὰ εἰπωμεν ὅτι ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας ἀπέχουσιν ἐξ ἴσου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπεδέχθημεν τοὺς προαναφερθέντας Εὐρωπαίους σοφοὺς καὶ ὑποδεχόμεθα σήμερον τὸν κ. Herter, εἰς καμπὴν ἐσχότως κρίσιμον διὰ τὰς σχέσεις τῆς χώρας ἡμῶν πρὸς τὴν γηραιὰν Ἠπειρον. Ἀποτελεῖ ἤδη γεγονὸς ἡ οἰκονομικὴ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρώπης, μελετᾶται δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ ἑνώσις αὐτῶν.

Ἀσφαλῶς ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως ἡ παρούσα περίοδος δὲν ὑστερεῖ εἰς σημασίαν τῆς περιόδου ἐκείνης, ἥτις ἐπηκολούθησεν εἰς τὴν πῶσιν τῆς ρωμαϊκῆς αυτοκρατορίας καὶ τὴν θλάσιν τοῦ ἀρχαίου ἱστορικο-πολιτικοῦ σχήματος, ὅπερ εἶχεν ὡς ἄξονα τὴν Μεσόγειον. Τότε ἤρχισεν ἡ μεγάλη εὐρωπαϊκὴ περιπέτεια, ἥτις μέσφ πολλῶν σκοτεινῶν καὶ πεφωτισμένων αἰώνων, κατέστησε τὴν γηραιὰν μας Ἠπειρον ρυθμιστὴν τῶν τυχῶν τῶν κόσμου. Κορύφωσιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πορείας ἀπετέλεσεν ὁ ἸΘ' αἰὼν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ ὑπερμεσοπόντου Κ' αἰῶνος κατὰ τὸ ὅποιον συνετελέσθη ἡ κάθαρσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δράματος.

Σημειοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν: Ἡ Εὐρώπη ἀντιμετωπίζει εὐθέως τὸ

θέμα της ενότητός της ακριβώς σήμερον, ὅτε δὲν ἀποτελεῖ πλέον τὴν πρώτην οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν δύναμιν εἰς τὴν παγκόσμιον σκηνήν. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἀνάλογον ἑλληνικὴν σελίδα: Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος, μετὰ τὴν φοβεράν αἰμορραγίαν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅστις κατηρείπωσε τὴν Ἑλλάδα, ἐτέθη ἐπὶ τάπητος ἐντονώτερον τὸ πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς ἐνότητος. Ὁ Ε' αἰὼν δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ λύσῃ. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται ἐν τούτῳ: ὅτι εἰς τὴν ἀρχαιότητα, παρ' ὅλον ὅτι οἱ ῥήτορες, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ παρεσκεύασαν τὸ ἔδαφος, τὴν ἔνωσιν ἐπέβαλον τελικῶς τὰ μακεδονικὰ ὅπλα, ἐνῶ σήμερον φθάνομεν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἔνωσιν, διὰ τῆς ἀβιάστου θελήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Τὸ θέμα δὲν τὸ ἐχειρίσθησαν τὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελεῖα, ἀλλὰ τὰ δημοκρατικὰ εὐρωπαϊκὰ κοινοβούλια, τὰ Πανεπιστήμια, δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ εὐρωπαϊκοὶ λαοί.

Ἀνασκοποῦντες νῦν τὸ ἀπώτερον καὶ πρόσφατον παρελθὸν ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βήματος θὰ διακρυβώμεν. Εἰς παλαιὰς καὶ νεωτέρας ἐποχὰς μεγίστης κρίσεως καὶ μεγίστου διχασμοῦ ἰδεῶν, κρατῶν καὶ πάσης φύσεως συμφερόντων, ἡ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος παρεῖχεν ἀκραῖον σημεῖον ἐπαφῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν συνειδήσεων καὶ συνετήρει τὸν μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων δεσμόν.

Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, αἱ Ἑλληνικαὶ ἀναμνήσεις, ἦσαν ὁ μόνος συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ θανάσιμος, κατὰ τὰ ἄλλα, μισουμένων ἀνδρῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν ὁμάδων.

Οἱ Ἕλληνες παρηγόρουσιν ἐν στιγμαῖς μονώσεως τὸν Μαρτίνον Λούθηρον, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐμανιστὴν ἅπαν Ἰούλιον, οἱ Ἕλληνες ἀπιοχόλουσιν τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Γαλάτου Βολταίρου καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Ρωσίας, ὁ Πλούταρχος ἐκαίδισσε τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ 1789 καὶ τὸν Βοναπάρτην, ὁ ἴδιος δὲ ἀπετελεῖ τὸ προσφιλες ἀνάγνωσμα τῶν διπλωματῶν τοῦ Πότσταμ καὶ τῆς Βιέννης. Ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ Παιδεία καθίστα περιφρόνησιν τὸν Γκαίτε, συνοδεύοντα τὸν γερμανὸν δοῦκα τὸν εἰς τὴν μάχην τῆς Λιψίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ἔβλεπε ὁ Ἑλληνοτραφὴς Εὐρωπαῖος σύγχρονος ὁμογενῶν ἀδελφῶν. Γνωρίζομεν ἀκόμη, ὅτι μεταξὺ τῶν μυστῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς πρώτους καὶ τοὺς μόνους Εὐρωπαίους. Διότι Εὐρωπαῖοι ἦσαν πρωτίστως ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς Πλήθων καὶ ὁ Βησσαρίων, καὶ ὁ Ἑρασμὸς, ὁ Winkelmann καὶ ὁ Lessing καὶ ὁ Hölderlin, ὁ Burckhard καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τεράστια ἔθνη, οἰκονομικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἀκόμη συμφέροντα διήρουν τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους, μετ' ἐμπιστοσύνης πάντες οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιστρέφοντες πρὸς τὰς κοινὰς μας πολιτιστικὰς ρίζας, εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἥτις, κατὰ τὸν προσφύεστατον λόγον ἄλλου μεγάλου συγχρόνου γερμανοῦ ἑλληνιστοῦ: «δὲν διανοίγει μόνον ὁδοὺς, ἀλλὰ καὶ διδάσκει τοὺς λαοὺς τίνι τρόπῳ νὰ βαδίσωσιν αὐτὰς».

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔχει βαθεῖαν συνείδησιν τῶν εὐθυνῶν αὐτῆς τούτων, πιστεύει δ' ὅτι ὁ ρόλος αὐτῆς εἶναι ἡγετικὸς εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν Ἑλληνοευρωπαϊκῶν σχέσεων. Καὶ ἀκριβῶς ἡ Σχολὴ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐπιφανῶν φιλοξενουμένων αὐτῆς δὲν βλέπει φιλέλληνας, ἀλλὰ Ἕλληνας, ἀνδρας μετέχοντας τῆς παιδείσεως τῆς ἡμετέρας.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἥτις καταρτίζει ἐπιστημονικῶς τοὺς διδασκάλους τοῦ Γένους, ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ γεγονότος, ὅτι διδάσκει εἰς αὐτοὺς τὸν ἑλληνισμόν διδάσκει συγχρόνως τὴν Εὐρώπην· παραδίδουσα περὶ τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, εἰσάγει συγχρόνως εἰς τὰ νεώτατα Εὐρωπαϊκὰ πολιτεύματα· ἐρμηνεύουσα τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν εἰσδύει εἰς τὰ μύητα τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως, καὶ διδάσκει τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην τῶν Ἑλλήνων προτυπῶντα τὰ εὐτυχέστερα καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματα τῆς Δυτικῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας.

Ἰδοὺ διατὶ ἡ κυρία εὐθύνη διὰ τὸν στενὸν διάλογον, ὅστις ἤρξατο ἤδη μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, βαρύνει πρωτίτως τὰς φιλοσοφικὰς Σχολάς, τὰ ἀνώτατα πνευματικὰ ἰδρύματα τῆς χώρας καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν Ἐκπαίδευσιν.

Παραλλήλως καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἔθνων, παρὰ τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν καὶ τῶν πνευματικῶν τῶν ἡγετῶν ἀναμένομεν τὴν δέουσαν κατανόησιν πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν, ἣτις δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀκραίαν ἑπαλξιν τῆς δύσεως, ἑπαλξιν πολέμου καὶ ἰδεῶν.

* *

Φίλων ἄριστε καὶ ἐταίρων φίλτατε καὶ ποθεινότατε, Hans Herter.

Τοιαῦθ' ἡγουμένη ἡ Ἀθήνησι γεραρὰ τῶν Φιλοσόφων Σχολή, εἰκὸς ἐστὶ, τὸν νοῦν καὶ πᾶσι τοῖς ταῦτά πράττουσι καὶ ὁμοῖα φρονοῦσι προσέχειν.

Ἀναγκαῖον δέ! Ἡμεῖς γάρ οἱ περὶ τὴν Ἀθήνησιν Ἀκρόπολιν τὴν οἰκισιν ἔχοντες καὶ ταύτῃ οἷον κέντρῳ χρώμενοι ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν προγόνων διδάγματα, σφόδρ' αἰεὶ ἠδόμεθα καὶ τοὺς ἄλλους ἀπ' ἐκείνων ὠφελουμένους ὁρῶντες καὶ εὐστόχως λαμπαδηδρομοῦντας αὐτοὺς πυνθανόμενοι, οὓς καὶ πάτριόν ἐστιν ἡμῖν καὶ τιμᾶν καὶ γεραίρειν.

Ἀκριβῶς δ' εἰδυῖα καὶ σὲ ἐν τοῖς πρώτοις πόλλ' εὖ πεπονθότα καὶ πόλλ' ὀφελημένον τοῖς τῶν ἡμετέρων προγόνων διδάγμασιν, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλον ἄριστον ἀποβεβηκότα οὐ μόνον τοῖς πολίταις τοῖς σοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πλείστοις, καὶ οἰομένη προσήκειν σοι στέφανον μέγιστον καὶ τιμιώτατον ὑπὲρ τῆς παιδείας ἀθλοῦντι τῆς τὰ τοῦ βίου κοσμήματα χαριζομένης, ὧν ἄνευ οὐδὲν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ἀπόχη, ὁμοθυμῶς ἔγνω σὲ τιμαῖς ταῖς ὑψίσταις τιμῆσαι.

Ἔρρωσο, τοῖνυν καὶ χαῖρε,

Ἄνερ εὐγενέστατε καὶ συνθιασῶτα καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ὑπὲρ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἐπὶ μήκιστον ἔτι ἀγωνιζόμενος διατελοίης!

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΟΡΡΕΣ